

Kari Kirsi, Kasurinen Jenni & Keskitalo Hanna

**PERHEPÄIVÄ VANHEMMUUDEN TUKEMISEN KEINONA LASTENSUOJELUN
SIJAISHUOLLOSSA**

**PERHEPÄIVÄ VANHEMMUUDEN TUKEMISEN KEINONA LASTENSUOJELUN
SIJAISHUOLLOSSA**

Kari Kirsi, Kasurinen Jenni &
Keskitalo Hanna
Opinnäytetyö
Syksy 2016
Sosiaalian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma

Tekijät: Kari Kirsi, Kasurinen Jenni & Keskitalo Hanna
Opinnäytetyön nimi: Perhepäivä vanhemmuuden tukemisen keinona lastensuojelun sijaishuollossa
Työn ohjaaja: Pietilä Pirkko & Tervonen Harriet
Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Syksy 2016
Sivumäärä: 34 + 11

Kehittämishankkeen toimeksiantajana toimi eräs lastensuojelun sijaishuollon yksikkö. Kehittämishankkeen välittömänä tavoitteena on kehittää perhepäivätoimintaa toimija- ja käyttäjälähtöisesti kiinteässä yhteistyössä yksikön henkilökunnan sekä vanhempien kanssa. Kehitystavoitteena on sijaishuollon yksikön perhetyön kehittäminen sekä perhepäivätoiminnan vakiintuminen osaksi sijaishuollon yksikön työntekijöiden säännöllistä työskentelyä. Pitkän aikavälin tavoitteena on henkilökunnan ja vanhempien välisten vuorovaikutussuhteiden kehittyminen ja yhteistyön lujittuminen.

Kehittämishankkeen tietoperustassa käsitellään vanhempien osallisuutta. Tietoperustan tarkoituksena on tuoda ilmi perhetyön merkitystä sijaishuollon tavoitteen, lasten kuntoutumisen onnistumisessa. Tietoperustassa tarkastellaan sitä, miten sijaishuollon ammatillaiset voivat tukea vanhempien osallisuutta huomioiden vanhempien osallisuutta haastavat tekijät.

Kehittämishanke toteutettiin toimija- ja käyttäjälähtöisesti, ottaen sijaishuollon työntekijät sekä sijaishuollon yksikköön sijoitettujen lasten vanhemmat mukaan perhepäivätoiminnan kehittämiseen sekä sen arviointiin. Perhepäiviä järjestettiin kaksi kesän 2016 aikana. Perhepäiviin kutsuttiin kaksi sijaishuollon yksikköön sijoitettua lasta, heidän perheensä sekä sijaishuollon yksikön työntekijä. Molemmat perhepäivät tarjosivat osallistujille mielekästä toimintaa sekä mahdollisuuden osallistujien väliseen avoimeen keskusteluun. Ennen ensimmäistä perhepäivää vanhemmilta sekä yksikön työntekijöiltä pyydettiin toiveita ensimmäiseen perhepäivään. Ensimmäisen perhepäivän jälkeen osallistujilta pyydettiin palautetta, jonka pohjalta suunniteltiin toisen perhepäivän sisältö. Toisen perhepäivän jälkeen vanhempia ja työntekijää pyydettiin arvioimaan kehittämishankkeen aikana järjestettyä perhepäivätoimintaa sekä heidän osallisuuttaan toiminnan kehittämisessä. Palaute sekä arviointi kerättiin vanhemmilta teemahaastatteluiden avulla perhepäivien yhteydessä. Työntekijä vastasi kirjallisiin kyselyihin molempien perhepäivien jälkeen.

Kehittämishankkeen arvioinnissa ilmeni, että vanhemmat ja työntekijä olivat mielestään olleet osallisena perhepäivien tavoitteiden asettamisessa sekä toiminnan suunnittelussa. Palautteiden mukaan perhepäivätoiminta nähtiin vanhempien ja työntekijöiden välistä yhteistyötä kehittäväenä sekä luottamusta lisääväenä perhetyön keinona. Perhepäivien järjestämistä on jatkettu kehittämishankkeen päätyttyä. Yksi kehittämishankkeen jatkokehittämismahdollisuus on tarkastella perhepäiviä lasten näkökulmasta. Kehittämishanke rajattiin tietoisesti koskemaan vain vanhempien sekä työntekijöiden näkökulmaa.

Asiasanat: lastensuojelu, perhetyö, vanhemmuus, osallisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Social services

Authors: Kari Kirsi, Kasurinen Jenni & Keskitalo Hanna
Title of thesis: Family day – event as a method of supporting parenthood
Supervisors: Pietilä Pirkko & Tervonen Harriet
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2016
Number of pages: 34 + 11 appendices

The client company of this development project is a child caring institution. The direct aim of this thesis was to develop activity for the children in custody, their families and the foster care workers. The aim was to involve the parents and foster care workers in the development process. The long term goal of the project is to improve family work of the child caring institution and that the developed activity would root to the client's routines. In addition, the long term target is also to mend the cooperation between the parents and foster care workers.

The theoretical framework discusses the participation of parents whose child lives in custody. The objective of the theoretical framework is to reveal the importance of family work in respect of child rehabilitation. The aim is to recognize facts that challenge the participation of parents and how the foster care workers can improve it.

Two events were held during the summer of 2016. Parents and foster care workers were involved in the development and assessment of the project. Before the first event, foster care workers and parents were interviewed about their expectations and goals for the first event. Both events offered pleasant activities and an opportunity for an open discussion for the participants. Two families and one foster care worker were invited to the events. Feedback was collected through interviews after the first event which formed the basis for the second event. After the second event, the parents and the employee were asked to evaluate the organized events and their participation in the development of the processes. Feedback was gathered from the parents through themed interviews during the events. The employee answered a questionnaire after both events.

The evaluation showed that the parents and foster care workers thought that they had been involved in the developing process. Based on the feedback the events were seen as a functional way to enhance the cooperation and trust between parents and foster care workers. The foster care workers have continued to arrange events for families after the development project. One development suggestion is to develop the events based on the child's aspect. This development project was limited only to take in account the view of the parents and foster care workers.

Keywords: child welfare, family work, parenthood, participation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET	8
3	SIJAISHUOLLON LÄHTÖKOHTANA JAETTU VANHEMMUUS	9
4	PERHETYÖ LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA	12
5	TOIMIJA- JA KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMINEN	15
6	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	17
6.1	Ensimmäinen perhepäivä	19
6.2	Toinen perhepäivä.....	20
7	KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI.....	23
8	EETTISYYS	26
9	POHDINTA.....	29
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Lastensuojelua toteutetaan avohuollon tukitoimien, sijaishuollon ja jälkihuollon keinoin (Ihalainen & Kettunen, 2006. 36). Kehittämishankkeemme sijoittuu sijaishuollon kentälle. Sijaishuoltoa voidaan toteuttaa perhehoitona sijaisperheessä, perhekodissa, ammatillisessa perhekodissa sekä laitoshoitona. Tässä Kehittämishankkeessa toimintaympäristönä toimi lastensuojelulaitos.

Vuonna 2014 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli Suomessa 17 958 lasta, joka vastaa 1,4 % 0-17- vuotiaista suomalaisista. Sijoitetuista lapsista 6 907 lasta asui laitoksessa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015, 7.) Lastensuojelun asiakkaita ovat lapset sekä heidän perheensä. Lastensuojelun ensisijainen tehtävä on turvata lapsen kehitys ja terveys sekä poistaa niitä uhkaavat tekijät. Lastensuojelussa tehtävälle työlle ei voida asettaa jyrkkiä raameja, koska jokainen asiakastilanne on hyvin ainutlaatuinen. Lastensuojelu on konkreettisen tuen ja avun tarjoamista sekä voimavarojen tunnistamista ja yhteisten tavoitteiden asettamista. (Bardy 2009, 41- 43; Kangas 2004, 105.) Lastensuojelun tärkeä merkitys yhteiskunnassamme tunnustetaan. Kuitenkaan sen asiakkuutta ei välttämättä haluta ilman painavia perusteita. Usein asiakkuuden pelätään leimaavan negatiivisesti. (Bardy 2009, 40.)

Vanhempien osallisuuden merkityksestä sijoitetun lapsen elämässä on aikojen kuluessa ollut erilaisia käsityksiä. Vielä muutamia vuosikymmeniä sitten ajateltiin, että lapsen edun turvaamiseksi on lapsi huostaanottotilanteessa erotettava vanhemmistaan ja juurruttaa hänet mahdollisimman nopeasti sijaishuoltoipaikkaansa. Nykykäsitys ei tue tällaista ajattelua, vaan tänä päivänä korostetaan lapsen ja vanhemman yhteydenpidon sekä vanhemman osallisuuden tärkeää merkitystä lastensuojelussa tehtävälle työlle ja sen tavoitteille. (Kujala 2003, 17.) Yhteydenpidon ja vanhempien kanssa työskentelyn takaamiseksi lainsäädäntöön on lisätty siihen velvoittavia kohtia.

Sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä (...) (Lastensuojelulaki 417/2007 10:54§).

Vanhemman kanssa työskennellään paljon ennen lapsen sijoitusta tehtävien avohuollon tukitoimien kautta, mutta sijoituksen aikana vanhempien kanssa tehtävä työ voi olla vähäistä tai loppua

jopa kokonaan. Sijoituksen aikana ammatilliset ratkaisut kohdentuvat työskentelyssä lapsen edun varmistamiseen ja näin vanhemman osallisuus työskentelyssä näyttäytyy vähäisempänä verrattuna avohuollon lastensuojelutyöhön. (Pitkänen 2011, 21, 53.) Sijaishuollossa asuvien lasten vanhemmat voidaan nähdä kumppaneina, joiden kanssa tulee tehdä tiivistä yhteistyötä (Eronen 2012, 28). Vaikka kyseisessä sijaishuoltopaikassa sijoitukset ovat pitkäaikaisia, on lapsella usein suuri merkitys vanhemman elämässä. Kun lapsen sijoitus on pitkä, on sijaishuollon perhetyön tavoitteena lasten ja vanhempien suhteen säilyminen ja sen tukeminen sijoituksen aikana. (Laakso 2009, 188- 189.) Kehittämishankkeella haluttiin kehittää kyseisessä yksikössä tehtävää perhetyötä perhepäivien muodossa. Perhepäivätoimintaa kehitettiin, koska sen nähtiin mahdollistavan vanhempien ja työntekijöiden välisen yhteistyön lujittumisen. Työntekijöiden on mahdollista tukea vanhempien vanhemmuutta arkisen toiminnan yhteydessä.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

Kehittämishankkeen kehitystavoite on toimija- ja käyttäjälähtöisyyden kautta kehittää yksikön perhetyötä. Tavoitteena on tunnistaa näkökulmia vanhempien kanssa työskentelyyn ja kehittää työntekijöiden valmiuksia työskennellä vanhempien kanssa. Kehittämällä yksikön työntekijöiden valmiuksia työskennellä vanhempien kanssa, vahvistuu vanhempien kanssa tehtävän työn merkitys yhtenä yksikön erityisosaamisalueena. Kehitystavoitteena on kehittää perhepäivätoimintaa niin, että se vakiintuu osaksi työyhteisön säännöllistä työskentelyä. Pitkän aikavälin tavoitteena on henkilökunnan ja vanhempien välisten vuorovaikutussuhteiden kehittyminen ja yhteistyön lujittuminen. Kehittämishankkeen välitön tavoite on kehittää perhepäivätoimintaa toimija- ja käyttäjälähtöisesti kiinteässä yhteistyössä yksikön henkilökunnan sekä vanhempien kanssa. Kehittämishanke rajataan koskemaan lastensuojelulaitoksen työntekijöiden sekä yksikössä asuvien lasten vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Lasten näkökulma ja osallisuuden merkitys tunnistetaan.

Kehittämishankkeen tekijät suuntasivat oppimistavoitteensa kehittämishankkeen suhteen asiakastyön osaamiseen sekä kehittämisaamiseen. Kehittämishankkeen suhteen halutaan onnistua tekemään myös eettisesti kestäviä ratkaisuja ja valintoja. Kehittämishankkeen oppimistavoite on kehittää työntekijöiden sekä vanhempien yhteistyötä edistävää perhepäivätoimintaa niin, että asiakkaiden osallisuus otetaan huomioon läpi prosessin. Nämä tavoitteet lukeutuvat myös sosiaalialan kompetensseihin, joilla pyritään luonnehtimaan sosionomeilta vaadittavaa ammattiosaamista. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 15- 16.)

Asiakastyön osalta kehittämishankkeen tekijöiden oppimistavoitteena on kehittää aiemmin käytettyä työmenetelmää, perhepäivätoimintaa, asiakkaiden kanssa kiinteässä yhteistyössä, jotta työmenetelmä palvelee asiakkaiden tarpeita. Kehittämisaamisen oppimistavoitteena on laadukkaasti suunnitella, toteuttaa, arvioida sekä raportoida kehittämishankkeen prosessi. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa sekä tunnistaa jatkokehittelyn mahdollisuuksia. Eettisen osaamisen oppimistavoitteena on sisäistää sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet, ottaa ne huomioon toiminnassa sekä arvioida reflektiivisesti eettisiä valintoja.

3 SIIJAISHUOLLON LÄHTÖKOHTANA JAETTU VANHEMMUUS

Vanhemmuus voidaan ymmärtää erilaisina rooleina ja olemisen tapoina, jotka arvottuvat ja normittuvat ajan ja elämäntilanteen kautta. Vanhemmuuden monimuotoisuus ja sen muuttuvuus haastaa vanhemmat jatkuvaan prosessiin oman vanhemmuutensa kanssa. Sijoituksen aikana lapsen ja vanhemman välisen elämän muodosta ja sen määrästä neuvotellaan lapsen, vanhempien ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän välillä. Tällöin vanhemmuutta arvioidaan ulkopuolisten henkilöiden taholta. Sijoituksen myötä perheen aiemmin yksityisyyden alueelle kuulunut lapsuus sekä vanhemmuus ovat institutionaalisesti määrittyneet ja ammattilaisten arvioinnin kohteena. Lisäksi ammatilliset määrittelyt edellyttävät sijaishuollossa asuvan lapsen vanhemmalta muutoksia omien elämäolosuhteidensa järjestämisessä. (Pitkänen 2011, 19- 20.)

Lastensuojelun paradoksina voidaan nähdä se, että työntekijällä on vastuu kokonaisprosessista, mutta samanaikaisesti myös perheenjäsenten yksilöllisyyden huomioimisesta prosessissa. Perheenjäsenten tarpeet ja heidän merkityksensä kokonaisprosessissa ovat erilaisia ja työntekijän ammatillisena haasteena voidaan nähdä yksilöllisten tekijöiden huomiointi prosessia ohjatessaan. Toisaalta haastetta luo myös se, että lapsen sijoitusta ohjaa ennen kaikkea lapsen etu ja arvioinnissa korostuu erityisesti lapsen näkökulma. (Pitkänen 2011, 20.)

On huomioitava, että käsitteet vanhempi sekä huoltaja eroavat toisistaan. Huoltaja on oikeudellinen käsite. Lapsen biologinen vanhempi ei välttämättä toimi lapsen huoltajana, vaan hänet on voitu "vapauttaa" tehtävästään. Mikäli lapsi on otettu huostaan, säilyy vanhempi hänen huoltajanaan, mutta osa huoltajien päätösvaltaan kuuluneista asioista siirtyy lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätettäväksi. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi päätökset koskien lapsen hoitoa, kasvatusta, valvontaa sekä lapsen olinpaikkaa. (Kangas 2004, 106, 115.) Sijoitus edellyttää myös uudenlaista olemassaolon määrittelyä vanhempana, sen velvoitteissa ja vastuussa tapahtuvissa muutoksissa. Osa vanhemman keskeisestä roolista, vastuu lapsen arjesta, siirtyy sijais-huoltoyksikölle. Vanhemmuus rakentuu täysin uusista lähtökohdista, joiden keskiössä ei ole enää vanhemman ja lapsen välinen hoiva- ja huolenpitosuhde. (Pitkänen 2011, 20.)

Perheenjäsenten ollessa erossa toisistaan orientoituvat sen jäsenet uudelleen toisiinsa sijoituksen kautta muuttuneessa kokoonpanossa. Vanhempien tulee saada tukea uuden elämäntilanteen mukanaan tuomiin haasteisiin. Vanhempien voimavarojen löytäminen, sekä etävanhemmuuden

tukeminen ovat merkittäviä seikkoja lapsen sijoituksen aikana. (Pitkänen 2011, 22.) Vanhemmillä täytyy olla käsitys siitä, mikä on heidän vanhemmuutensa merkitys lapselle, jotta he voisivat toimia etävanhempana parhaalla mahdollisella tavalla (Poutanen & Verkka 2007, 23). Huostaanottoon voi liittyä vanhemman haastava elämäntilanne, esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmat. Vanhemmuus voi olla yhtenä merkittävänä elementtinä uuden minäkuvan rakentamisessa sekä motivoida vanhempaa kuntoutumisprosessissa. (Pitkänen 2011, 26.)

Tietoisuus lasten kuntoutuksen vaativuudesta sijaishuollossa on lisääntynyt. Kuntoutus nähdään kokonaisvaltaisena toimintana sekä lapsen että hänen perheensä elämässä. Perheen osallistuminen lapsen kuntoutukseen nähdään ehtona sille, että lapsi kykenee kuntoutumaan. Toisin sanoen perheen ja vanhempien osallistuminen ja heidän kokemus osallisuudestaan vaikuttaa merkittävästi sijaishuollon tavoitteen, lapsen kuntoutumisen onnistumiseen. On siis tärkeää pohtia sitä, miten vanhempi sijaishuollon prosessin aikana kohdataan ja minkälaisena vanhempi kokee mahdollisuutensa olla osallisena lapsensa kanssa tehtävässä työskentelyssä. (Linnakangas 2013, 299; Kiljander 2016, 7.)

Usein sijoitus, eritoten vanhempien tahdon vastainen, voi aiheuttaa vanhemmissa jopa vihamielisiä tuntemuksia sijaishuoltoa kohtaan. Tällöin kriisissä mukanaolo ja vanhempien tukeminen voi olla vaikeaa. Vaarana onkin, että vanhemmat jäävät kokonaan ilman tukea. Lapsen kannalta on myös oleellista, että hän kokee vanhempiensa saavan tukea. (Rauta-korpi 2007, 26- 27.) Vanhempien suhtautumisella ja erityisesti hyväksynnällä on merkitystä lapsen sijoituksen onnistumisessa. Vanhempien hyväksyessä tilanteen saa lapsi ”luvan” hyötyä sijaishuoltopaikan aikuissuhhteista ja toiminnan rakenteista. (Pitkänen 2011, 22.)

Tilanteessa, jossa lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle, on tärkeää, että vanhempiin pidetään tiiviisti yhteyttä ja heille tarjotaan riittävästi mahdollisuuksia olla mukana lapsen arjessa. Mikäli työskentely on perheelle vapaaehtoista, syntyy perheelle kokemus osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista. Perhe voi kokea hyötyvänsä perhetyöstä enemmän, jos he saavat osallistua kiinteästi sen suunnitteluun. (Saarnio 2004, 248.)

Vanhempien osallisuutta tukevana tekijä voidaan pitää myös lastensuojeluyksikön suotuisaa ympäristöä. Lastensuojelulaitoksen tulisi olla sellainen, että vanhempien vierailu olisi sujuvaa ja perheellä olisi tila, missä tavata ja viettää yhteistä aikaa. Mikäli vanhempi kokee voivansa viettää aikaa laitoksessa, jossa lapsi asuu, mahdollistuu myös vanhemman ja työntekijöiden arkiset ta-

paamiset. Nämä arkiset kohtaamiset mahdollistavat työntekijän ja vanhemman keskustelun ja työntekijä kykenee tukemaan vanhempaa vanhemmuudessaan luonnollisesti toiminnan lomassa. (Laakso 2009, 191.) Näin työntekijä pystyy myös havainnoimaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, sen vahvuuksia ja tuettavia asioita. Työntekijän ja vanhemman kohtaamisessa tulee työntekijän työote olla sellainen, että vanhemmalle tulee tunne siitä, että hän on tervetullut. Työntekijältä vaaditaan arvostavaa lähestymistapaa vanhempia kohdatessa sekä avoimuutta heidän kanssaan keskustellessa. (Borg & Kaukonen 2015, viitattu 3.8.2016)

Lapsen kanssa toimivat aikuiset tekevät huomioita lapsen vahvuuksista sekä tukea tarvitsevista asioista. Lapsen kasvatusta pohdittaessa ja sitä suunniteltaessa on tärkeää, että lapsen asioista vastaavat työntekijät sekä lapsen vanhemmat jakaisivat keskustelun kautta omia näkökulmiaan ja pyrkisivät luomaan kasvatusta koskevia käytäntöjä niin, että sekä vanhemmat että työntekijät kokevat kasvatuksen tukevan lapsen suotuisaa kehitystä. Näin jokainen lapsen kanssa toimiva aikuinen toteuttaisi samanlaisia käytäntöjä, mikä luo pohjan lapsen turvalliselle ja ennakoitavalle arjelle. (Iso-Kuusela 2015, 47.)

4 PERHETYÖ LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA

Kun lapsi otetaan huostaan vedoten hänen hyvinvointinsa turvaamiseen, puututaan perheiden yksityisyyteen, jota lainsäädäntö yleisesti suojaa. Tämä kuuluu tehdä viranomaisten toimesta vanhempia sekä vanhemmuutta kunnioittavalla tavalla. Kunnioituksen ilmapiirillä on laajalti vaikutusta yleisen hyvinvoinnin edistämiseen. (Ikonen 2014, 51- 55.) Sijoitetun lapsen vanhempien vanhemmuuden tukeminen ja kunnioittaminen on aina lapsen ehdoton etu ja sillä on merkittävä vaikutus lapsen kuntoutumiseen (Kujala 2006, 14). Perhetyön keskeinen tavoite on vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, tukea vanhempia sekä tehdä lapsi näkyväksi vanhemmalle tunteineen, tarpeineen sekä kokemuksineen (Pitkänen 2011, 27).

Lastensuojelutyön asetelma voi luoda työntekijöiden ja vanhempien välisiin kohtaamisiin vanhempien näkökulmasta uhkaavuutta ja aktivoi tällöin vanhemmissa puolustusaseman. Seurauksena vastaan kamppaileminen vie aikaa ja resursseja ongelmanratkaisutyöltä. (Hurtig 2003, 25.) Hyvän asiakassuhteen tekijöitä ovat hyväksyminen, luottamus, välittäminen sekä jämäkkyys. Lähtökohtana on kannattelevan ja turvallisen ilmapiirin luominen työntekijän ja asiakkaan välisessä vuorovaikutuksessa. Luottamus on keskeinen tekijä työskentelyn onnistumisen kannalta. Työskentely on hyvin haasteellista, mikäli asiakkaan motivoituneisuus ja halu osallistua työskentelyyn joutuvat epäilyksen alaisiksi. Mikäli vanhemman on vaikeaa hyväksyä lapsen sijoitusta tai sijaishuollossa tehtyjä päätöksiä, haastaa tämä asiakassuhteen luottamuksellisuutta. Ristiriitaisissa tilanteissa on tärkeää avoin keskustelu sekä asioiden käsittelemisen riittävän useissa tilanteissa. Työntekijän tulee olla tietoinen omista arvoistaan, asenteistaan sekä kokemusmaailmastaan. Olemalla tietoinen, voi työntekijä tunnistaa niiden vaikutusta työskentelyyn sekä vuorovaikutukseen. (Pitkänen 2011, 26- 27, 31.)

Ratkaisu- ja voimavarakeskeisen työtteen soveltaminen perheiden kanssa tehtävässä työssä on perusteltua. Työotteissa keskiöön ei nosteta ongelmia vaan huomio käännetään kohti myönteisiä asioita, niiden vahvistamista sekä aiempien onnistumisten hyödyntämistä olemassa olevia haasteita ratkaistaessa. Ajatus käännetään pois syy-seuraus-suhteista kohti tulevaisuutta. Työntekijän tulee tukea vanhempaa löytämään kyvyt ongelmien ratkaisuun ja toisaalta osoittaa luottamusta siihen, että vanhempi voi itse ratkaista eteen tulevia haasteita. Vanhemman ja työntekijän välisessä vuorovaikutuksessa pyritään myönteisyyteen. Toisaalta tämä ei tarkoita, että tarpeenmukaista kontrollia vähennettäisiin. Edellä mainitun työtteen avulla voidaan tukea asiakkaan

motivaatiota. (Latvala 2003, 120- 121. Saarnio 2004, 247- 248.) Auttamistyön näkökulmasta ei niinkään ole kiinnostavaa se, mihin asiakas ei ole motivoitunut, vaan nimenomaan se, mihin asiakas on motivoitunut, koska siitä työskentelyssä lähdetään liikkeelle. Vanhemmuus on lastensuojelun työntekijöille niin arvokas, että vanhempien motivoitumista tuetaan aktiivisesti lapsen sijoituksen eri vaiheissa. (Pitkänen 2011, 26.)

Jokaiselle perheelle jäsentyy oma perhekulttuuri. Se tarkoittaa niiden käsitysten ja uskomusten eli perheteemojen kokonaisuutta, joita perhe pyrkii arkipäivän toimintatilanteissa toteuttamaan. Teemoja, jotka ohjaavat arkea voivat olla esimerkiksi uskonnollinen toiminta, vanhempien uran tai perheen yhdessäolon korostaminen tai taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin korostaminen. Jokainen perhe on yksilöllinen kokonaisuus, mikä tulee ottaa huomioon työskentelyssä. (Rantala 2002, 21.)

Kaikkien lastensuojelun työntekijällä työskentelevien henkilöiden on mahdollista tukea sijoitettujen lasten vanhempien vanhemmuutta huomioimalla heidän tuen tarpeensa. Keskeistä työntekijänä on myös tavoittaa ne mahdollisuudet, joita tuen antamiseen on käytettävissä. (Kujala 2006, 5.) Usein ammattilaisella ei ole omakohtaista kokemusta asiakkaan tilanteesta, jolloin asiakkaan tilanteen ymmärtäminen voi olla vaikeaa. Toisaalta ihmiset voivat saada tukea tilanteessaan, kun huomaavat, että sama tilanne on koskettanut myös muita. (Ihalainen & Kettunen 2006, 47.)

Vanhemmalle on tärkeää, että sijaishuoltopaikan työntekijät työskentelevät lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi, arvostavat lasta ja konkreettisesti lapsi voi hyvin (Pitkänen 2011, 85). Tärkeää on kuitenkin antaa vanhemmille rehellistä tietoa lapsen voinnista ja hänen arjestaan sijaishuoltopaikassa – lapselta ja työntekijöitä saadun tiedon ristiriitaisuus aiheuttaa epäluottamusta. Toisin sanoen vanhempi odottaa työntekijöiden kertovan rehellisesti myös negatiivisväyhteisiä asioita. Tämä voi olla työntekijälle haastavaa. Syynä voi olla esimerkiksi työntekijän huoli siitä, että vanhempi arvioi tämän kautta työntekijöiden ammatillisuutta. (Suni 2010, 7.)

Työntekijöiltä vaaditaan arvostavaa työtettä ja hänen tulee ilmaista kiinnostusta vanhempaa kohtaan. Usein keskustelu rajoittuu lapsesta puhumiseen ja tärkeää on myös kääntää keskustelu vanhemman elämään ja hänelle tärkeisiin asioihin. Lisäksi lapseen liittyvät keskustelut voidaan pyrkiä kääntämään vanhemman näkökulmaan. Näin vanhemmalle voi syntyä kokemus siitä, että työntekijää kiinnostunut ja hän arvostaa vanhemman jaksamista. (Pitkänen 2011, 109.)

Vanhemman osallisuutta tuetaan myös kannustamalla heitä mielipiteen ilmaisuun. Kun lapsi asuu sijaishuollon yksikössä, tulisi vanhemman mielipidettä kuulla ja kysyä vanhemmalta neuvoja lapseen liittyvissä arkisissakin asioissa. Näin voidaan viestittää vanhemmalle sitä, kuinka hänen halutaan olevan osa lapsen arkea. Näin vanhempi otetaan mukaan kumppaniksi työntekijän rinnalle. (Laakso 2009, 193.)

Perhetyö-käsite pitää sisällään hyvin moninaisen kirjon erilaisia työtapoja ja –menetelmiä. Yksi perhetyön muoto on erilaiset perheleirit. Niiden kautta pyritään tuomaan vaihtelua arkeen ja tarjoamaan perheelle kokemuksia sekä elämyksiä. Toiminnallisuuteen painottuvassa perhetyössä keskitytään keskustelun sijasta erilaiseen tekemiseen. Toiminnallisuus on kokemuksellista ja konkreettista muutosten tekemistä, jossa ulkoinen toiminta tukee sisäistä muutosta. Perhetyössä voidaan hyödyntää myös ryhmätyön ja vertaistuen ideoita sisältäviä työmuotoja. Samassa tilanteessa oleville tai samojen kysymysten kanssa kamppaileville on järjestetty erilaisia yhteisiä tapahtumia. (Hurtig 2003, 28.)

Lastensuojelutyötä on kritisoitu sen viranomaislähtöisyydestä – ammattilainen tietää, millainen tilanne on, mikä sen aiheuttaa ja miten se ratkaistaan. Tällaisella työskentelyllä on monia heikkouksia sekä negatiivisia vaikutuksia. Perheelle voi syntyä kokemus siitä, kuinka heidän näkemyksillä ja toiveilla ei ole merkitystä ja perheen sisäinen motivaatio muutoksen saavuttamiseen ei synny, jollei perhe itse koe tavoitteiden ja keinojen olevan oikeita ja merkityksellisiä. Toisaalta viranomaiset eivät saa perheiltä arvokasta, kokemuksellista tietoa, joka auttaisi niin tilanteen arviointia, mutta myös työskentelyn tavoitteiden sekä keinojen löytämistä. Työskentelyn muuttaminen vaatii työntekijöiltä ajatusmallin muuttamista sekä luottamusta ja taitoa ottaa perhe mukaan työskentelyn keskeisiksi toimijoiksi. Kritiikkiin on reagoitu vahvoin keinoin – lainsäädäntöön on lisätty vaatimuksia, jotka velvoittavat työntekijöitä ottamaan asiakkaiden mielipiteet huomioon ja tukemaan heidän osallisuuttaan päätöksen teossa. Ammattilaisen osaamista on lisäksi pyritty kehittämään koulutuksellisin keinoin. (Saarnio 2004, 241.)

5 TOIMIJA- JA KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMINEN

Toimijälähtöinen kehittäminen pohjautuu toimijoiden näkemykseen kehittämistoiminnan tavoitteista ja suunnasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittäminen ei toteudu yleensä vain yksittäisten toimijoiden avulla, vaan se koskee suurempaa toimijoiden joukkoa. Kehittämistoiminnassa on merkityksellistä hahmottaa toimijaverkoston kokonaisuus. (Toikko, 5, 7.) Kehittämishankkeessa hyödynnettiin toimija- ja käyttäjälähtöistä kehittämistä ottaen työskentelyyn mukaan sijaishuollon toimintayksikön työntekijöitä sekä perhepäiviin osallistuneita vanhempia. Kyseessä oleva sijaishuollon yksikkö on ilmaissut halunsa saada toiminnankuvaus perhepäivien järjestämisestä, jotta työmuoto vakiintuisi osaksi työntekijöiden työskentelyä ja sijaishuoltoyksikön perhetyön kokonaisuutta. Jotta perhepäivätoiminta koettaisiin toimivaksi perhetyön keinoksi, on tärkeää, että jatkossa perhepäiviä järjestävät työntekijät otetaan mukaan toiminnan kehittämiseen.

Toimijälähtöisyyden kautta työntekijät kehittävät itse omaa työtään. Toimijälähtöisen kehittämisen perustana on yhteinen dialogisuuteen pyrkivä keskustelu. Keskustelun kautta pyritään nostamaan esiin tekijöitä, joiden avulla perhepäivästä voidaan luoda mahdollisimman onnistunut. Keskusteluiden kautta sovitellaan näkemyksiä ja muodostetaan yhteistä ymmärrystä. Toimijoiden välisessä dialogissa tuodaan käsityksiä, näkökulmia sekä oletuksia näkyviksi. Keskustelun onnistuminen vaatii kaikkien osapuolten keskinäistä, avointa arviointia. Kehittämisen kautta pyritään luomaan toimivia työkäytäntöjä sekä malleja. Prosessi edellyttää toimijoilta kykyä oman toiminnan kriittiseen arviointiin sekä halua sen kehittämiseen. Prosessissa on kysymys toiminnan reflektiivisestä tarkastelusta. (Toikko, 4, 13- 14.)

Kehittämisen tavoitteena on ammattilaisten osaamisen kehittäminen; hyvien työkäytäntöjen ja toimivien mallien luominen sekä levittäminen (Toikko, 5, 7). Toimijälähtöisen kehittämisen kautta pyritään tässä hankkeessa luomaan toimivia työtapoja ensimmäiseen perhepäivään. Toimijälähtöistä keskustelua jatketaan arvioimalla ensimmäistä perhepäivää ja yhteisen pohdinnan kautta pyritään luomaan uusia ideoita toiseen perhepäivään.

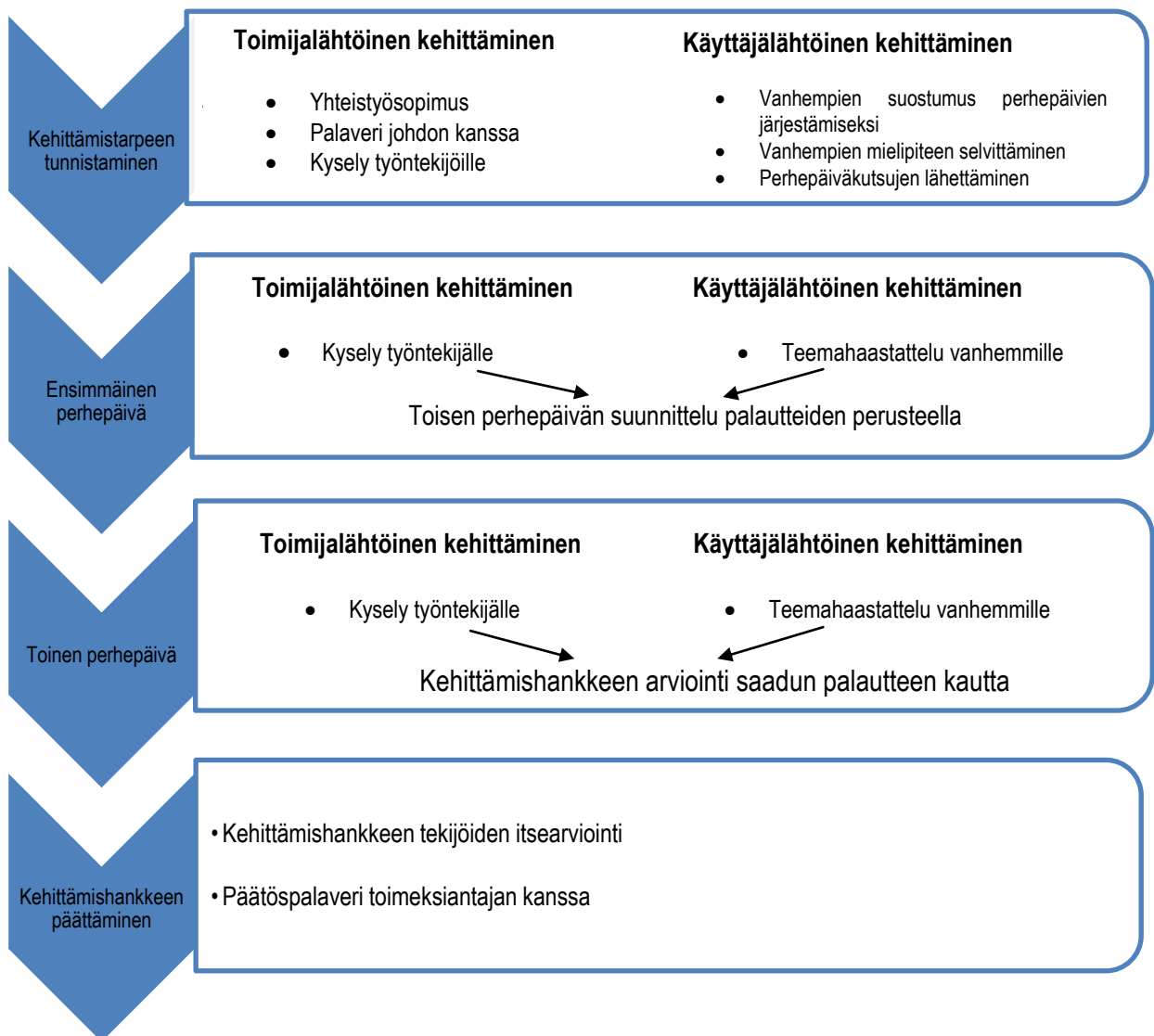
Kehittämisen tavoitteena on myös asiakasyhteistyön lisääminen, joka merkitsee asiakkaiden osallistumista palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Palveluiden käyttäjien asemaa korostetaan suhteessa perinteiseen viralliseen näkökulmaan. (Toikko, 5-6.) Käyttäjillä viitataan kehittämishankkeeseen osallistuviin vanhempiin. Asiakkaan ja ammattilaisen yhteisymmär-

ryksen saavuttaminen edellyttää palveluntarjoajalta asiakasymmärrystä eli kattavaa tietoa asiakkaista, heidän tarpeistaan sekä saadun tiedon hyödyntämistä palveluiden kehittämisen pohjana. Asiakkaan tarpeiden ja käytettävissä olevien palvelumahdollisuuksien välisen tasapainon aikaansaamiseksi on ammattilaisen ja asiakkaan välinen suhde nähtävä kumppanuutena, mikä edellyttää ennen kaikkea hyvää vuorovaikutusta ja molemminpuolista luottamusta. Asiakas tuo vuorovaikutukseen omat asenteensa, mielikuvansa, odotuksensa sekä aiemmat kokemuksensa vastaavista tilanteista siinä missä ammattilainen tuo omansa. Käyttäjälähtöisyyden perimmäinen olemus voidaan tiivistää kolmeen ulottuvuuteen. Käyttäjälähtöisyys on toiminnan arvoperusta, mikä perustuu ihmisarvoisuudelle. Asiakas nähdään palveluihin osallistuvana aktiivisena toimijana, ei passiivisena palveluiden kohteena. Asiakkaan oman elämän asiantuntemus tekee hänestä prosessissa ammattilaisen kanssa yhdenvertaisen toimijan ja tasavertaisen kumppanin. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 18- 19, 29- 30.) Kehittämishankkeessa asiakkaiden osallisuus on yksi keskeisimmistä tavoitteista.

Käyttäjälähtöisen kehittämisen kautta pyritään lisäämään asiakkaan osallistumismahdollisuuksia. Tavoitteena on luoda tilaa asiakkaan subjektiivisuudelle eli mahdollisuudelle tehdä valintoja. Käyttäjälähtöisen kehittämisen avulla palvelun kehittäjä kerää asiakastietoa ja hyödyntää sitä kehittämisen pohjana. Asiakastiedon hyödyntäminen palveluprosessien kehittämisen pohjana ei kuitenkaan yksin riitä, vaan käyttäjälähtöisyyden tulee toteutua myös ammattilaisten asenteissa ja asiakkaiden kohtaamisessa. Näin käyttäjälähtöisyys ohjaa ammattilaisten valintoja heidän toiminnassaan. (Virtanen ym. 2011, 22.) Kehittämishankkeessa vanhempien osallisuuden tärkeä merkitys korostuu sekä työntekijöiden että kehittämishankkeen tekijöiden arvoissa ja asenteissa.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

Koko kehittämishankkeen ajan toimija- ja käyttäjälähtöisyys on toteutunut osallistamalla sijais- huollon työntekijät sekä kyseisten perheiden vanhemmat kehittämiseen suunnitellusti hankkeen eri vaiheissa. Seuraavassa kuviossa kuvataan kehittämishankkeen etenemistä kehittämistarpeen tunnistamisesta hankkeen päättymiseen. Kuvio 1 havainnollistaa, millä tavoin vanhemmat sekä työntekijät osallistuivat perhetyön kehittämiseen prosessin eri vaiheissa.

KUVIO 1. Toimija- ja käyttäjälähtöisyyden toteutuminen kehittämishankkeessa vaiheittain.

Idea kehittämishankkeesta syntyi toimeksiantajan pyynnöstä kehittää yksikön perhetyötä perhepäivien muodossa. Suunnitteluvaiheessa järjestettiin palaveri 16.9.2015, johon osallistui kehittämishankkeen tekijät sekä yksikön esimiehet. Palaverissa ideoitiin toimijalähtöisesti perhepäivien sisältöä sekä sen tavoitteita. Perhepäivätoiminnan sovittiin toteutuvan kesällä 2016. Lisäksi pohdittiin, kuinka monta perhettä toimintaan tulee osallistumaan. Perhepäiviä sovittiin järjestettäväksi kaksi, jotta toimintaa voidaan kehittää ensimmäisestä perhepäivästä saadun tiedon avulla. Toimeksiantaja toivoi, että yksikön työntekijät ottavat vastuun perhepäivien järjestämisestä kehittämishankkeen päätyttyä. Sijaishuollon yksikön johto piti tärkeänä, että työntekijät otetaan mukaan perhepäivien suunnitteluun. Toimintaa osataan kehittää paremmin yksikön perhetyön tarpeisiin vastaavaksi, mikäli työntekijät otetaan kiinteästi mukaan kehittämiseen. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että työntekijät kokevat perhepäivätoiminnan vastaavan yksikön perhetyön tarpeisiin.

Ennen ensimmäistä perhepäivää tehtiin 4.3.2016 kyselyt neljälle työntekijälle (LIITE 1). Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa tarkemmin työntekijöiden ajatuksia perhepäivistä ja siitä, millaisen toiminnan he näkevät palvelevan parhaiten perhepäiviin osallistuvien perheiden kanssa tehtävän työn tavoitteita. Kyselyissä työntekijät kuvasivat perhetyön merkityksellisyyttä sijaishuollossa tehtävälle työlle. Vanhemmille halutaan suoda riittävästi vierailumahdollisuuksia sijaishuollon yksikössä. Vastauksissaan työntekijät näkivät perhepäivät keinona tukea vanhemmuutta ja tiivistää perheen keskinäisiä suhteita. Lapsen taidot ja vahvuudet halutaan tuoda näkyviksi vanhemmille tällaisen toiminnan kautta. Positiivisen palautteen antaminen ja vanhemman jaksamisen tukeminen nähtiin oleellisena. Lisäksi työntekijät toivoivat, että vanhemmat näkevät perhepäivän aikana, kuinka työntekijät heidän lastensa kanssa toimivat. Perhepäivien keskeisinä tavoitteina ammattilaiset pitivät työntekijöiden ja vanhempien välisen luottamuksen sekä vuorovaikutuksen paranevista ja tätä kautta yhteisen ymmärryksen lisääntymistä. Työntekijät odottivat tasavertaista kohtaamista, mahdollisuutta tutustua syvemmin perheeseen sekä lapseen liittyvien yhteisten tavoitteiden löytymistä ja niihin sitoutumista. Tärkeänä pidettiin, että perhepäivät tarjoavat arjesta poikkeavaa, elämyksellistä, kiireetöntä yhdessäoloa lapsen ja perheen ehdoilla.

Vanhemmilta tiedusteltiin halukkuutta osallistua perhepäiviin puhelimitse 21.4.2016. Samassa yhteydessä työntekijät kysivät heiltä toiveita perhepäivien toteuttamisen suhteen. Vanhemmille lähetettiin kirjallinen kutsu kaksi viikkoa ennen ensimmäistä perhepäivää (LIITE 2). Käyttäjälähtöisyyden kannalta tärkeänä pidettiin vanhempien toiveisiin vastaamista ja heidän osallistamis-

taan toiminnan suunnitteluun. Vanhempien päällimmäisenä toiveena oli järjestää perhepäivät laitosalueen ulkopuolella.

6.1 Ensimmäinen perhepäivä

Ensimmäinen perhepäivä toteutettiin vanhempien toiveesta 2.7.2016. Perhepäivään osallistui kaksi perhettä, yksi kyseisen sijaishuollon yksikön työntekijä sekä kehittämishankkeen tekijät. Työntekijä oli toisen sijaishuollon yksikköön sijoitetun lapsen omaohjaaja. Perhepäivään osallistui kaksi vanhempaa sekä yhden yksikköön sijoitetun lapsen sisarus. Osallistujia oli yhteensä yhdeksän. Ensimmäisen perhepäivän haluttiin vastaavan vanhempien sekä työntekijöiden asettamia toiveita. Perhepäivän toiminnan suunnittelu pohjautui heidän toiveisiinsa.

Perhepäivään oli varattu aikaa noin kolme tuntia. Tapahtuma sijoittui kyseisen sijaishuollon yksikön läheisyydessä sijaitsevaan ulkoilumaastoon. Perhepäivän toimintaympäristön valinnassa huomioitiin vanhempien sekä työntekijöiden esittämät toiveet. Keskeinen toive oli, että toiminta on sijaishuollon yksikön ulkopuolelle sijoittuvaa, arjesta poikkeavaa toimintaa. Luonnossa liikkuminen tarjosi osaltaan elämyksellisyyttä. Toiminta aloitettiin makkaran paistamisella sekä toisiinsa tutustumisella. Työntekijä, vanhemmat sekä kehittämishankkeen tekijät keskustelivat vapaamuotoisesti. Makkaranpaiston aikana lapset viettivät aikaa juosten ja ympäristöön tutustuen. Tämän jälkeen osallistujille järjestettiin kahvitus pihapiirissä olevassa eräkämpässä. Lasten kanssa toimintaa jatkettiin ulkona maalaamalla kiviä. Samaan aikaan työntekijä ja kehittämishankkeen tekijät keskustelivat vanhempien kanssa perhepäivistä. Työntekijöiltä saatujen toiveiden mukaisesti vanhemmille ja työntekijälle haluttiin mahdollistaa kiireetöntä yhteistä keskustelu-aikaa.

Vanhemmilta ja työntekijältä kerättiin palautetta ensimmäisen perhepäivän osalta siitä, mikä heidän mielestään päivässä oli hyvää ja onnistunutta. Osallistujilta pyydettiin kehitysideoita toisen perhepäivän suunnitteluun. Lisäksi heiltä kysyttiin toiveita päivän ohjelman suhteen. Vanhemmilta kerättiin ideoita sekä palautetta teemahaastattelun (LIITE 3) mukaisesti. Teemahaastattelu valikoitui palautteenkeruumenetelmäksi vanhempien osalta, sillä sitä pidettiin mielekkäimpänä ja luonnollisimpana vaihtoehtona huomioon ottaen perhepäivän vapaamuotoisen luonteen. Lisäksi kehittämishankkeen tekijöillä oli mahdollista kerätä palaute perhepäivän yhteydessä.

Ensimmäiseen perhepäivään osallistunut työntekijä vastasi lomakekyselyyn (LIITE 4). Työntekijälle haluttiin valmistaa kirjallinen kysely, johon vastattiin perhepäivän jälkeen. Perhepäivälle varatun ajan puitteissa ei työntekijälle voitu rajata erillistä vastausaikaa. Tärkeänä pidettiin myös, että työntekijä saa rauhassa reflektoida päivän kulkua vastatessaan kyselyyn. Anonymiteetin varmistamiseksi vanhemmilta sekä työntekijältä saatu palaute käsitellään yhdessä ilman, että palautteen antajaa voidaan tunnistaa. Palautteen mukaan perhepäivät tukevat lastensuojelulaitoksen perheytyötä. Päivän aikana vanhemmat sekä omaohjaaja pystyivät tutustumaan toisiinsa. Toiminnan aikana vanhempien oli mahdollista havainnoida työntekijän ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Samoin työntekijällä oli mahdollisuus nähdä vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Perhepäivän ilmapäiri koettiin muista aiemmista tapaamisista poikkeavaksi. Toiminnan lomassa mahdollistui kiireetön keskustelu ja toimintaa voitiin viedä eteenpäin omassa tahdissa. Perhepäivätoiminnan järjestäminen nähtiin sopivan omaohjaajan työnkuvaan ja toive olikin, että omaohjaajat jatkaisivat toiminnan järjestämistä kehittämishankkeen jälkeen. Toiminnan lomassa vanhempi saa käsityksen lapsen ja omaohjaajan välisestä suhteesta sekä omaohjaajan työstä. Ryhmäkoko nähtiin sopivana, isommassa ryhmässä osallistujia ei olisi voitu ottaa huomioon niin yksilöllisesti. Osallistujat tulivat hyvin toimeen keskenään ja keskustelu heidän välillään oli luontevaa. Osallistujista oli mukava keskustella myös arkisista asioista. Ympäristön rauhallisuus koettiin erittäin hyväksi asiaksi. Siellä mahdollistui liikunnallisuus ja se tarjosi vaihtelua arkeen. Perhepäivä tarjosi mahdollisuuden vanhempien väliseen vertaistukeen.

Kehitettäviä asioita kysyttäessä tuli esiin se, että perhepäivien aloitusaika olisi voitu sopia tarkemmin, koska lapset joutuivat odottamaan toiminnan alkamista. Tämä aiheutti lapsissa levottomuutta. Kysyttäessä toiveita seuraavan perhepäivän suhteen, toivottiin perhepäivän ohjelmaksi jotain rutiineista poikkeavaa toimintaa rauhallisessa ympäristössä. Luonto sopi heidän mielestään perhepäivien toimintaympäristöksi. Osallistujat toivoivat, että perhepäivien aikana voitaisiin mennä katsomaan eläimiä. He kokivat perhepäivän onnistuneeksi ja toivovat toiminnalle jatkoa.

6.2 Toinen perhepäivä

Toinen perhepäivä kehitettiin saatujen palautteiden pohjalta osallistujien toiveet huomioiden. Päivä järjestettiin 13.8.2016. Perhepäivään osallistui kaksi perhettä, yksi kyseisen sijaishuollon yksikön työntekijä sekä kehittämishankkeen tekijät. Työntekijä oli eri kuin ensimmäisessä perhepäivä-

vässä, mutta muutoin läsnäolijat olivat samat kuin ensimmäisen perhepäivän osalta. Työntekijä oli molempien lasten omaohjaaja. Ensimmäisestä perhepäivästä saadun palautteen pohjalta valitsimme toisen perhepäivän ympäristöksi kotieläinpuiston. Suunnitelmaan kuului puistoon tutustuminen, talutusratsastus sekä makkaranpaisto. Kuitenkaan sääolosuhteet eivät olleet suotuisat edellä mainituille aktiviteeteille, joten toisen perhepäivän sisältö muutettiin nopealla aikataululla. Kyseisen sijaishuollon yksikön ja perhepäivään osallistuvien kanssa yhteistyössä päätettiin, että toivotun ulkoilma-aktiviteetin sijaan käydään keilaamassa sekä jäätelöllä. Tämä palveli hyvin toiminnaalta toivottua elämyksellisyyttä, sillä keilaaminen oli usealle osallistujalle uutta tekemistä.

Keilaamisen alussa perhepäivään osallistujat jaettiin tarkoituksellisesti siten, että vanhempien ja työntekijöiden on mahdollista keskustella keilaamisen lomassa. Lapset keilasivat kehittämishankkeen tekijöiden kanssa samassa joukkueessa. Keilahalli tapahtuman miljönä, ei kuitenkaan luonut parhaita edellytyksiä keskustelulle meluisuutensa vuoksi. Osallistujat kannustivat toisiaan ja keskustelu liittyi paljolti keilaukseen. Huomioitavaa on myös se, että paikalla oli runsaasti muitakin perhepäivistä ulkopuolisia henkilöitä. Osallistujat innostuivat keilaamisesta ja he vaikuttivat nauttivan toiminnasta.

Eräs lapsista reagoi keilaamiseen aluksi melko voimakkaasti. Tilanne kehittyi siten, että kyseinen lapsi vaati työntekijän täyden huomion. Tämä mahdollisti kuitenkin sen, että lapsen vanhemman oli mahdollista nähdä miten työntekijä reagoi lapsen tarpeisiin haastavissa tilanteissa ja kuinka tällaisista tilanteista kyetään pääsemään eteenpäin. Työntekijä ja vanhempi olivat vuorovaikutuksessa keskenään ja toimivat myös yhdessä tilanteen selvittämiseksi. Lapsen omaohjaaja sekä vanhempi keskustelivat lapsen kanssa, jonka jälkeen hän hiljalleen innostui keilaamisesta. Keilaamiselle oli varattu aikaa kaksi tuntia. Tämän jälkeen osallistujien kesken yhdessä päätettiin lähteä läheiseen ravintolaan kahville sekä jäätelölle.

Ravintolassa vaihdettiin työntekijöiden, vanhempien ja lasten kanssa ajatuksia sekä ensimmäiseen että toiseen perhepäivään liittyen. Palautetta kerättiin myös molempien päivien osalta koko kehittämishanketta koskien. Palaute kerättiin suullisesti vanhemmilta (LIITE 5). Työntekijä vastasi toisen perhepäivän kyselyyn (LIITE 6).

Toinen perhepäivä koettiin onnistuneeksi. Osallistujat kuvailivat päivän sisältäneen mukavaa yhdessä oloa hyvässä ilmapiirissä. Päivä antoi onnistumisen kokemuksia ja tekemisen lomassa osapuolet pääsivät tutustumaan toisiinsa normaalista työntekijä-vanhempi-rooleista poiketen.

Tämän koettiin lisäävän luottamusta ja lujittavan yhteistyötä vanhempien ja työntekijöiden välillä. Perhepäivätoimintaa haluttiin jatkaa kehittämishankkeen päätyttyä ja sen toivottiin tulevan pysyväksi osaksi kyseisen sijaishuoltoyksikön työskentelymenetelmiä.

7 KEHITTÄMISHANKKEEN ARVIOINTI

Kehittämishankkeen välittömän tavoitteen toteutumista arvioitiin toisen perhepäivän jälkeen vanhemmilta ja työntekijältä saadun palautteen perusteella. Vastaajien anonymiteetin varmistamiseksi työntekijältä sekä vanhemmilta saatu palaute käsiteltiin yhdessä, jotta palautteen antajaa ei voida tunnistaa. Kehittämishankkeen välitön tavoite oli kehittää perhepäivätoimintaa toimija- ja käyttäjälähtöisesti, kiinteässä yhteistyössä yksikön henkilökunnan sekä vanhempien kanssa.

Vanhempien osallistumisella sekä heidän osallisuuden kokemuksella on suuri merkitys lapsen yksilöllisen sijaishuollon tavoitteiden ja lapsen kuntoutumisen onnistumiseen. On tärkeää pohtia sitä minkälaisena vanhempi kokee mahdollisuutensa olla osallisena sijaishuollon prosessia. Vanhemman osallisuutta tuetaan kysymällä heidän mielipidettään. Lisäksi vanhemmille on tarjottava mahdollisuus antaa palautetta. (Linnakangas 2013, 299; Kiljander 2016, 7.) Perhepäivään osallistuneet henkilöt olivat mielestään tulleet kuulluiksi. He toivat ilmi, että he olivat saaneet vaikuttaa sekä osallistua perhepäivien sisällön suunnitteluun.

Vanhempi tulee ottaa kumppaniksi työntekijän rinnalle. Vanhempi voi kokea hyötyvänsä työskentelystä enemmän, jos hän saa osallistua kiinteästi toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Kun vanhemmat otetaan kiinteästi mukaan sijaishuollossa tehtävän työn sekä sen tavoitteiden suunnitteluun, voivat vanhemmat kokea työskentelyn tavoitteiden sekä keinojen olevan oikeita ja merkityksellisiä. Vanhemmilta saatu palaute antaa työntekijöille arvokasta kokemuksellista tietoa, mikä auttaa työskentelyn kokonaisvaltaista suunnittelua. (Saarnio 2004, 241; Laakso 2009, 193.) Molempien perhepäivien ohjelma suunniteltiin täysin vanhemmilta ja työntekijöiltä saatujen toiveiden pohjalta. Osallistujat kokivat, että toiminnan suunnittelussa oli otettu huomioon tavoitteet, jotka he olivat ennen toiminnan järjestämistä nimenneet.

Perheiden yksilölliset toiveet sekä mielipiteet on otettava huomioon perhetyön prosessissa. Tällöin perhe otetaan mukaan kehittämään, toteuttamaan ja arvioimaan työskentelyä. (Saastamoinen 2010, 65- 67.) Osallistujat toivat ilmi, että vanhempien ottaminen mukaan perhepäivätoiminnan suunnitteluun on erittäin merkittävää, koska vanhempien toiveet sekä tarpeet ovat yksilöllisiä. Perhepäivätoiminnan vahvuus on se, että toimintamahdollisuudet ovat hyvin monipuoliset. Palautteessaan osallistujat nostivat esiin sen, että kehittämishankkeen aikana toiminnassa otettiin huomioon luonto sekä rauhallisuus, mutta myös uusien kokemusten hankkiminen keilaamaan

mentäessä. Palautteessa mainittiin myös se, että mikäli vanhemmat jätetään toiminnan suunnittelun ulkopuolelle, voi toiminnasta jäädä pois elementtejä, jotka ovat keskeisiä toiminnan tavoitteiden kannalta.

Kehittämishankkeen kannalta palautteen kerääminen mahdollistui paremmin ensimmäisen perhepäivän yhteydessä, koska toimintaympäristö oli yksityisempi ja rauhallisempi kuin toisessa perhepäivässä. Lisäksi ensimmäisen perhepäivän aikana saaduissa palautteissa kävi ilmi, että osallistujat kokivat ensimmäisen perhepäivän miljöönsä palvelevan hyvin juuri heidän tarpeitaan. Otimme tämän huomioon toisen perhepäivän alkuperäisessä suunnitelmassa. Alkuperäinen suunnitelma pohjautui ensimmäisen perhepäivän jälkeen toimija- ja käyttäjälähtöisesti kerättyihin palautteisiin. Toisen perhepäivän sisältöä jouduttiin muuttamaan nopeasti sääolojen vuoksi. Osallistujat toivat esiin sen, että heidän mielipidettään sekä ideoitaan oli kysytty uudestaan, kun sovittua toimintaa täytyi muuttaa. Kehittämishankkeen tekijät kysyivät ideoita uuden toiminnan suhteen, jolloin keilaaminen nousi yhdeksi toiveeksi. Vanhemmille lähetetyissä kutsuissa ilmoitettiin säävarauksesta, mutta ei ilmoitettu vaihtoehtoista toimintaa. Vaihtoehtoinen toiminta olisi voitu suunnitella etukäteen yksityiskohtaisemmin ja kertoa siitä osallistujille hyvissä ajoin.

Toimija- ja käyttäjälähtöinen kehittäminen on kokonaisvaltainen kehittämisen muoto, joka vaatii kuitenkin intensiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tämän kehittämishankkeen aikana kehittämishankkeen tekijöiden ja yksikön työntekijöiden yhteistyö täytyi sisällyttää työntekijöiden työaikaan eikä yhteistyölle ollut osoitettu erillistä aikaa. Tästä johtuen kehittämistyö painottui lyhyisiin keskusteluihin sekä tehtyihin kyselyihin. Tarkoituksena oli järjestää enemmän yhteistä keskusteluaikaa työntekijöiden kanssa. Kyselyt eivät mahdollista yhteistä dialogista keskustelua, jonka aikana olisi toimintaa voitu ideoida laaja-alaisemmin. Palaute kerättiin työntekijöiltä kirjallisilla kyselyillä. Haastattelu palautteen keräämisen keinona nähtiin kirjallista kyselyä parempana, koska se olisi tarjonnut mahdollisuuden mielipiteiden kokonaisvaltaisempaan keräämiseen. Perhepäiviin osoitettu aika ei kuitenkaan riittänyt työntekijän haastattelun järjestämiseen.

Ammattilaisen ja vanhemman välisen keskustelun kannalta on tärkeää, että kohtaamisessa on tilaa ja aikaa asiakkaan mielipiteiden kuulemiselle ja käsittelylle (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 29, 31, 33). Vanhemmilta palautetta pyydettiin perhepäivien lopussa teemoittain haastattelemalla. Teemahaastattelu valittiin palautteen keräämisen keinoksi, koska sen nähtiin tarjoavan vanhemmille mahdollisuuden antaa palautetta rauhallisessa ja kiireettömässä ympäristössä, muun keskustelun lomassa. Teemahaastattelu mahdollisti myös tarkenta-

vien kysymysten esittämisen. Teemahaastattelu nähtiin näin ollen toimivampana palautteen keräämisen menetelmänä kuin kyselyt. Työntekijöiden läsnäolo palautteenkeruussa lisäsi myös osaltaan dialogista keskustelua. Haastattelu palautteen keräämisen menetelmänä tarjosi kehittämishankkeen tekijöille mahdollisuuden kysyä tarkentavia kysymyksiä. Tämä nähtiin oleellisena kehittämishankkeen tulosten tarkastelussa.

Toimijalähtöiseen kehittämiseen osallistui vain muutama yksikön työntekijä. Kehittämishankkeen tekijät pohtivat, palveliko tämä kehittämishankkeen kehitystavoitetta sekä toimeksiantajan toivetta siitä, että perhepäivä vakiintuisi koko työyhteisön työskentelymetodiksi. Kehittämishankkeen päätyttyä nähtiinkin koko työyhteisölle järjestettävällä loppupalaverilla olevan suuri merkitys toiminnan jatkuvuudelle. Näin hyväksi todetut käytänteet voidaan jakaa kaikkien työntekijöiden ulottuville. Tasavertaisuuden kannalta on olennaista, että jokaisella työntekijällä on mahdollisuus toiminnan järjestämiseen jatkossa, jotta kaikilla asiakkailla olisi halutessaan mahdollisuus osallistua perhepäivätoimintaan.

Perhetyössä voidaan keskittyä keskustelun sijaan erilaiseen tekemiseen. Taustalla on tietoisuus siitä, että keskustelu ei välttämättä ole ainoa tai toimivin vaihtoehto työn tavoitteen saavuttamiseksi. (Hurtig 2003, 28.) Osallistujat toivat palautteessaan ilmi toiminnan olleen mielekästä. Palautteessa mainittiin kuinka toiminnan lomassa oli helppo tutustua paremmin toisiin osallistujiin sekä saada yhteisiä positiivisia kokemuksia. Osallistujat kokivat, että toiminta oli vastannut heidän sille asettamia toiveita ja tavoitteita. Palautteiden mukaan perhepäivätoiminta nähtiin vanhempien ja työntekijöiden välistä yhteistyötä kehittävänä sekä luottamusta lisäävänä perhetyön keinona.

8 EETTISYYS

Työskentelyä sosiaalialalla ohjaavat ammattieettiset periaatteet, joita ammattilaisten tulee sitoutua noudattamaan. Näitä periaatteita ovat muun muassa ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, syrjäytymisen ehkäisy, asiakkaan yksityisyyden suojaaminen, osallisuus ja itsemääräämisoikeus. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 186, 188.) Tämä kehittämishanke pohjautuu näihin arvoihin.

Osallisuuden edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn kannalta onkin oleellista, että ihmiset voivat olla mukana kehittämässä palveluja niiden vastaanottamisen lisäksi (Mäkinen ym. 2009, 186, 188). Tähän käyttäjälähtöinen kehittäminen vastaa osaltaan hyvin, koska tällä tavoin toteutettu kehittämistyö antaa palvelun käyttäjille mahdollisuuden olla mukana suunnittelemassa heille suunnattuja työskentelymalleja. Tässä kehittämishankkeessa sijaishuollon työntekijät sekä perhepäiviin osallistuneet sijoitettujen lasten vanhemmat otettiin kiinteästi mukaan toiminnan kehittämiseen suunnitellusti hankkeen eri vaiheissa. Saadut tulokset on arvioitu ja ne on tuotu esille rehellisesti perheiden ja toimeksiantajan yksityisyyden suojaamisen edellyttämien tavoin.

Kehittämishankkeen osalta eettisyyttä luo ehdoton vaitiolovelvoite, niin kehittämishankkeen tekijöiden, työntekijöiden kuin perheidenkin osalta. Eettisten periaatteiden mukaan jokaisella henkilöllä on ehdoton oikeus tietosuojaan (Mäkinen ym. 2009, 189). Yksi vaitiolovelvoitetta koskeva seikka tätä kehittämishanketta koskien oli myös se, että raportissa ei tuoda ilmi toimeksiantajan, lastensuojeluyksikön nimeä. Kehittämishankkeen raportista ei pysty päättämään, missä kyseinen sijaishuollon yksikkö maantieteellisesti sijaitsee. Kehittämishankkeen tekijät edellyttivät, että jokainen perhepäivään osallistuva on tietoinen heitä koskevasta vaitiolovelvollisuudesta suhteessa toisiin osallistujiin. Jokaista perhepäiviin osallistujaa koskeva vaitiolovelvollisuus kerrottiin ennen ensimmäistä perhepäivää lähetetyissä kutsuissa. Perhepäivien aikana tärkeänä pidettiin esimerkiksi sitä, ettei päivästä otettuja kuvia julkaista sosiaalisessa mediassa, mikäli kuvissa esiintyy työntekijöitä tai muiden perheiden jäseniä.

Tietosuojan mukaisesti (Mäkinen ym. 2009, 189) kehittämishankkeen aikana kerätty aineisto, on säilytetty luottamuksellisesti. Kyselyt ja haastattelut sekä omat muistiinpanot ovat olleet ainoastaan kehittämishankkeen tekijöiden käytössä ja ne on hävitetty asianmukaisella tavalla hankkeen

päätyttyä. Palautetta kerättiin vain muutamilta henkilöiltä. Asiakkaiden ja työntekijöiden antamia palautteita ei eritelty raporttiin, jotta henkilöiden anonymiteetti toteutuu.

Turvallisuustekijät huomioitiin ja ne osaltaan lisäsivät kehittämishankkeen eettisyyttä. Kehittämishankkeen tekijät huolehtivat, että molempien päivien aikana paikalla oli ensiapukoulutuksen saaneita henkilöitä ja että mukana olivat tarvittavat ensiaputarvikkeet. Sijaishuollon henkilökunnan kanssa käytiin keskustelua siitä, onko perhepäiviin osallistuvilla henkilöillä mahdollisesti joitain erityishuomiota vaativia terveyteen liittyviä seikkoja. Kehittämishankkeen tekijät eivät kuitenkaan vastaanottaneet muuta asiakastietoa perhepäiviin osallistuneista sijaishuollon yksikössä asuvista lapsista tai heidän perheistään, sillä se ei ollut välttämätöntä perhepäivien järjestämisen kannalta.

Hankkeen luotettavuutta voidaan tarkastella myös toimeksiantajan kanssa järjestetyn loppupalaverin valossa. Sillä pyritään edesauttamaan pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamista. Luotettavuutta lisää se, että hanke ei ollut kohdennettu vain muutamille henkilöille vaan koko työyhteisön käyttöön työskentelymetodin vakiinnuttamiseksi.

Asiakkaan osallisuuden kehittämisessä on pohdittava myös sitä, kuinka elämäntaidoiltaan ja kyvyiltään erilaiset asiakkaat saadaan osallistumaan käyttäjälähtöiseen kehittämiseen. On tutkittu, että asiakkaan oma käyttäytyminen ja motivaatio vaikuttavat asiakkaan saaman palvelun laatuun. Aktiivisten asiakkaiden on todistettu saavan parempaa palvelua kuin passiivisten asiakkaiden. On huomioitava, että asiakkaan kyky osallistua voi vaihdella, mutta osallistumisen merkitys ei väheine. Asiakkaan näkökulmasta hänen osallistumistaan käyttäjälähtöiseen kehittämiseen pitäisi vahvistaa niin, että kohtaamisessa on tilaa ja aikaa asiakkaan tarpeiden kuulemiselle ja käsittelylle ilman ennakkoluuloja, asenteita, kiirettä tai valmiiksi päätettyjä ratkaisuja. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 29, 31, 33.)

Käyttäjälähtöisen kehittämisen tueksi tässä kehittämishankkeessa perhepäivien palautteenkeruun menetelmäksi valittiin teemahaastattelu, sillä sen nähtiin tarjoavan asiakkaille mahdollisuuden kertoa ajatuksiaan mahdollisimman rauhallisessa sekä kiireettömässä ympäristössä. Työntekijöiden läsnäolo palautteenkeruussa lisäsi myös osaltaan dialogista keskustelua ja antoi sekä heille että kehittämishankkeen tekijöille mahdollisuuden kysyä tarkentavia kysymyksiä. Tämä nähtiin oleellisena kehittämishankkeen tulosten tarkastelussa. Kuitenkin keskustelu pidettiin tietoisesti sen suuntaisena, etteivät tarkentavat kysymykset johdatelleet vanhempien palautteenantoa.

Ammattilaisten näkökulmasta käyttäjälähtöistä kehittämistä pitää rakentaa ja vahvistaa sekä työtapana vakioida erilaisella ohjeistuksella ja käytännöillä. Ammattilaisilla on myös tärkeää muistaa, että heidän tulee kohdata ensin ihmiset, sitten vasta asiat. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 29, 31, 33.) On tärkeää pohtia asiakkaan osallisuuden keinoja ja sitä, millä tavalla asiakkaiden osallisuus otetaan kehittämisessä huomioon. Asiakkailta kerättiin palautetta perhepäivän aikana suullisesti keskustelun lomassa. Kehittämisideoiden keräämisen lisäksi on tärkeää kysyä asiakkaalta, kokeeko hän tullessa kuulluksi. Näin toimittiin kehittämishankkeen loppuvaiheessa.

Joidenkin sosiaalipalveluiden luonteeseen sisältyy myös niin sanottu pakkoasiakkuus, jolloin asiakkaan on osallistuttava palveluun vastentahtoisesti. Myös lastensuojelun asiakkuuteen voi kuulua tällaisia toimia. Tämä voi asettaa jyrkkiäkin rajoja asiakkaan osallistumiselle ja vastuuttamiselle, mutta sen ei saa antaa toimia käyttäjälähtöisen kehittämisen esteenä. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 32.) Kehittämishankkeeseen osallistuminen oli perheille vapaaehtoista. Perheiltä kysyttiin puhelimitse, haluavatko he osallistua perhepäivätoimintaan. Vanhemmilta toivottiin sitoutumista koko hankkeeseen, mikäli he ilmoittivat halukkuudestaan osallistua perhepäiviin. Kuitenkaan heille ei asetettu ehdotonta velvoitetta sitoutumiseen.

9 POHDINTA

Lastensuojelun työkentällä on käyty keskustelua resurssien niukkuudesta ja sen vaikutuksista tehtävään työhön. Perhepäivien jatkuvuuden kannalta pidettiin oleellisena, että tällaisia tapahtumia on mahdollista järjestää mahdollisimman taloudellisin resurssein. Kehittämishankkeen budjetti oli pieni. Tavoitteena oli, että kokonaiskustannukset perhepäivien osalta jäisivät alle 200 euron. Ensimmäisen perhepäivän kustannukset olivat 40 euroa ja toisen perhepäivän 80 euroa. Kokonaiskustannukset molempien perhepäivien osalta olivat 120 euroa, mikä alitti asetetun budjetin. Tähän ei ole huomioitu vanhempien matka- eikä majoituskustannuksia. Kehittämishanke osoittaa, että perhepäivätoiminnan järjestäminen ei vaadi suuria kustannuksia. Lisäksi toiminnan sisältöä kyetään muokkaamaan tarpeita vastaavaksi lyhyelläkin aikavälillä. Tämän koettiin helpottavan myös toiminnan vakiintumista osaksi lastensuojeluyksikön työskentelyä.

Perhepäiviä on mahdollista järjestää yhdelle tai useammalle perheelle samanaikaisesti. Ryhädynamiikkaan vaikuttavat tekijät tulee kuitenkin huomioida, mikäli osallistuvia perheitä on useampia. Tässä hankkeessa päädyttiin suunnittelemaan toiminta kahdelle perheelle. Kehittämishankkeen aikana saadun kokemuksen sekä palautteiden perusteella nähdään, että sopiva työntekijämitoitus perhepäiviä varten on vähintään yksi työntekijä yhtä perhettä kohden.

Toisessa perhepäivässä yksi lapsista reagoi melko voimakkaasti keilaamiseen. Tilanteessa työntekijä sekä lapsen vanhempi toimivat yhdessä lapsen motivoimisessa ja kannustamisessa. Haastavan tilanteen ratkaiseminen yhteistyön avulla tuli esiin myös palautteissa. Perhepäivätoiminnan aikana työntekijä voi olla myös tukemassa perhettä uusien asioiden opettelussa ja kokemusten hankkimisessa.

Kehittämishankkeen tekijät onnistuivat soveltamaan ja kehittämään olemassa olevaa tietoa sekä kokemuksia perhepäivätoiminnan järjestämisestä kehittämishankeprosessin aikana. Koko hankkeen ajan toteutettiin toimija- ja käyttäjälähtöistä kehittämistä osallistamalla sijaishuollon työntekijät ja sijoituksessa olevien lasten vanhemmat kehittämiseen suunnitellusti hankkeen eri vaiheissa. Haasteina koettiin yhteisten palavereiden ja käytettävissä olevan ajan vähäisyys. Teemahaastatteluiden tekeminen opetti luontevasti tavoitteellista keskustelua asiakasryhmän kanssa. Turvallisen ja keskusteleavan ilmapiirin luominen onnistui hyvin. Tämän koettiin antavan myös jatkossa

itseluottamusta ja uskallusta oman persoonan käyttöön ammatillisessa kontekstissa. Edellä mainitut tekijät syvensivät asiakastyön osaamista.

Kehittämishankeprosessin aikana eettinen osaaminen vahvistui. Koko kehittämishankkeen ajan työskentely tapahtui sosiaalialan ammattieettisiä periaatteita noudattaen. Kehittämishankkeen aikana kehitettiin tunnistamaan työskentelyä ohjaavia ja siinä vaadittavia eettisiä näkökulmia. Perheet pyrittiin kohtaamaan kunnioittavasti ja arvostavasti ja tämän onnistumisesta saatiin myös hyvää palautetta. Sijaishuollossa asuvien lasten vanhempien osallisuuden tukeminen lisää toiminnan eettisyyttä. Käyttäjälähtöisellä kehittämisellä voidaan vahvistaa asiakkaiden kokemuksia itsemääräämisoikeuden toteutumisesta tarjoamalla mahdollisuuden olla vaikuttamassa heitä itseään koskeviin asioihin. Eettisten periaatteiden mukaisesti kehittämishanketta koski ehdoton vastuvelvollisuus, jota noudatettiin koko hankkeen ajan.

Kehittämisosaaminen oli hankkeen tekijöille uutta. Tämä kehittämishanke opetti paljon kehittämishankeprosessin eri vaiheista ja niiden merkityksestä suunnitelmasta raportointiin. Pyrkimyksenä oli suunnitella, toteuttaa, arvioida ja raportoida prosessi laadukkaasti sekä rehellisesti. Tässä kehittämishankkeessa tuotettiin uutta tietoa ja tunnistettiin tärkeitä jatkokehittelymahdollisuuksia. Perhepäivien kokonaissuunnittelu ja toteutus opetti huomioimaan käytettävissä olevat resurssit sekä realistiset mahdollisuudet. Toisen perhepäivän suunnitelmaa täytyi muuttaa nopealla aikavälillä. Tämä osoitti, kuinka tärkeää on luoda perhepäivien sisällöstä mahdollisimman joustava kokonaisuus, jota kyetään muokkaamaan tarpeen mukaan. Näin jälkikäteen ajateltuna tilanteesta selvitettiin kuitenkin hyvin kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla, mistä voi olla ylpeä.

Kehittämishanke opetti myös tiimityöskentelyä, joka nähdään hyödyllisenä tulevaisuudessa sosionomin ammatissa. Delegointi, selkeä työnjako sekä luottamuksellisen ja rakentavan ilmapiirin luominen onnistuivat osaltaan hyvin. Suurimpana haasteena kehittämishankeprosessin aikana oli yhteisen ajan löytäminen perheen, työn ja opiskelujen yhteensovittamisen vuoksi. Lisäksi haastavana koettiin se, että vanhempien osallisuutta käsittelevää kirjallisuutta oli rajallisesti saatavilla.

Kehittämishankkeelle tunnistetaan useita jatkokehittämismahdollisuuksia. Yhtenä mahdollisuutena nähdään ydinperheen ulkopuolisten sukulaisten kutsumisen perhepäiviin. Lapsilla ei välttämättä ole muutoin mahdollisuutta tavata muita sukulaisiaan. Lisäksi lapsen sisarukset voivat olla sijoitettuna muihin yksiköihin, jolloin perhepäivä olisi keino tukea sisarusten välisen suhteen säilymistä sekä vahvistaa perheen keskinäisiä suhteita.

Toinen jatkokehittämisen mahdollisuus on tarkastella perhepäiviä lasten näkökulmasta. Kehittämishankkeessa tehtiin tietoinen rajausta, jossa käyttäjälähtöisyys koskee vain vanhempien näkökulmaa. Jatkokehittelyssä lasten osallisuutta voitaisiin korostaa ja selvittää minkälaisia toiveita heillä on perhepäivätoiminnan ja sen kehittämisen suhteen. Saadun palautteen perusteella perhepäivätoiminta vastaa kehittämishankkeen kehitystavoitteisiin. Tämän kehittämishankkeen kehitystavoitteiden arviointi on yksi jatkokehittelymahdollisuus.

Perhekohtainen lastensuojelutyö edellyttää kiireetöntä kohtaamista, jossa jokainen tulee kuulluksi. Vuorovaikutus voidaan nähdä muutoksen elementtinä. Lastensuojelutyö on yhä liian usein viranomaislähtöistä työskentelyä, jossa lapsen lähiverkostolle ei anneta tarpeeksi painoarvoa. Lapsen läheisverkostoa tulisi hyödyntää ja sitä huomioon ottavia työskentelymetodeja kehittää entisestään. (Bardy 2013, 35, 101-102.)

Tarja Heino (2009) on ollut tuomassa ja juurruttamassa lastensuojelun työkentälle Suomeen FGC-metodia, joka monissa pohjoismaissa tukee lastensuojelussa tehtävää työtä. Family Group Conference- metodi eli läheisneuvonpito, tukee perheen ja muiden läheisverkostoon kuuluvien henkilöiden tuomista mukaan työskentelyyn. (Heino 2009, 3-4.) Heino on ollut mukana tutkimassa kyseisen menetelmän käyttöä lasten näkökulmasta kaikissa viidessä pohjoismaassa. Pääasiallinen tavoite FGC:llä on tuoda yhteen perheenjäsenet ja heidän voimavaransa tavalla, jolla jokainen kokee olevansa osallinen ja tulevansa kuulluksi. Tällainen voimaannuttaminen ja perheiden kokonaisvaltaisen tukemisen muoto vaikuttaa perhetyön tavoitteiden suuntaisesti koko perheen ja sitä kautta myös lapsen hyvinvointiin. (Heino 2009, 3- 4.)

Heinon tavoin tulisi uusia hyviä käytänteitä etsiä sekä kehittää asiakkaan jo olemassa olevista voimavaroista käsin. Lapsen ydinperheen osallisuuden tukemisen lisäksi voitaisiin enemmän kartoittaa muita lapselle merkityksellisiä ihmisiä ja heidän mahdollisuuksiaan tukea lasta sijoitusprosessin aikana, läheisneuvonpidon idean mukaisesti. Perhepäivien mahdollisuuksia tukea sijaishuollossa tehtävää työtä tulisi kehittää laaja-alaisemmin käyttäjälähtöisen toiminnan kautta, sillä kuten tämä kehittämishanke osoittaa, tärkeää on osallistaa palveluiden käyttäjät kehittämissuunnitelmiin heidän osallisuuden kokemustensa vahvistamiseksi. Näin voidaan paremmin vastata käyttäjien itsensä määrittämiin tuen tarpeisiin ja tuoda näkyväksi asiakkaiden näkemyksiä siitä, mikä heidän mielestään vastaa perheen määritelmää. Tämän kautta on mahdollista luoda yhä toimivampia käytänteitä perhepäivätoiminnan ja sen tavoitteiden edistämiseksi.

LÄHTEET

Bardy, M. & Heino, T. 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, 13-42.

Bardy, M. 2009. Lapsuus aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 17-46.

Borg A-M. & Kaukonen P. 2015. Työntekijän arvio vuorovaikutuksesta. Viitattu 3.8.2016, <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/psykososiaalinen-kehitys/tyontekijan-arvio-vuorovaikutuksesta>.

Eronen, T. 2012. Lastenkoti osana elämäntarinaa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Heino, T. 2009. Family Group Conference from a Child Welfare. Nordic Research Report. Author and National Institute for Health and Welfare. Jyväskylä: Gummerus Printing.

Heino, T. 2013. Lastensuojelun tilaston, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, 84-107.

Hurtig, J. 2003. Lasta suojelemissa: etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin Yliopisto.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2006. Turvaverkko vai trampoliini. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Ikonen, L. 2013. Salassa pidettävä. Suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa. Radium-kirjat.

Iso-Kuusela, M. 2008. Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö - Yhteen hii-
leen puhaltamista vai vain kaunis ajatus? Viitattu 10.10.2016,
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19422/URN_NBN_fi_jyu-200812206014.pdf?sequen..

Kangas, U. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

Kiljander, M. 2016. Vanhemman osallisuus lastensuojelun sijaishuollon aikana – fenomenologis – hermeneuttinen näkökulma. Viitattu: 6.10.2016
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62386/Kiljander.Maija.pdf?sequence=2>.

Kujala, V. 2003. Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Helsinki: Sininauhaliitto.

Kujala, V. 2006. Sijoitettujen lasten biologisten vanhempien tukeminen. Helsinki: Sininauhaliitto ry.

Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset- etnografia lastenkotityöstä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Latvala, P. 2002. Onnistuneet perheet. Teoksessa Niemi, Helena (toim.) Mitä on Alvari-perhetyö? Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro.

Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Yliopistopaino.

Poutanen, H. & Verkka, V. 2007. "Lastensuojelun lähityöntekijä on kuin lottovoitto" - Huostaan otettujen lasten vanhempien kokemuksia tuen saannista ja sen tarpeesta lastensuojelun lähityöntekijä –hankkeen näkökulmasta. Viitattu: 6.10.2016.
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114647/Laurea%20julkaisut%20D02.pdf?sequence=1>.

Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys - Puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Rautakorpi, S. 2007. Äiti ja lapsen huostaanotto. – Äitien kokemuksia lapsen huostaanotto-
sessista ja äitiydestä huostaanoton jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelussa. Perhetyön menetelmiä. Teoksessa Puonti, Anna-
Maija; Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirja-
paino Oy.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa, käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Suni A. 2010. Asiakkaiden kokemukset lastensuojelun moniammatillisesta työparityöstä.

Viitattu: 8.8.2016

http://www.socca.fi/files/688/Kaytantotutkimusraportti_Anniina_Suni.pdf.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015. Lastensuojelu 2014. Viitattu: 3.11.2016

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=4.

Toikko, T. Toimijalähtöinen kehittäminen. Viitattu: 6.1.2016

<http://www.seamk.fi/loader.aspx?id=c059745f-cb43-46c1-aff9-fc755fc63dba>.

Linnakangas, R., Seppälä, U.M., Suikkanen, A. & Lehtoranta, P. 2013. Monitoimijuus lapsen
perhekuntoutuksessa. Teoksessa Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.): Asiakkaat toimijoina
sosiaalityössä. Vantaa: Hansaprint Oy.

Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaa-
li- ja terveystalveluiden kehittämiseen. Viitattu: 7.6.2016

<http://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/matkaopas.pdf>.

LIITTEET

LIITE 1

Kysely lasten omaohjaajille ennen ensimmäistä perhepäivää.

1. Mitä sinulle tulee mieleen sanasta perhepäivä?
2. Mitä perhepäivällä mielestäsi tulisi kyseisten perheiden kohdalla tavoitella?
3. Millaiseksi koet vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön a) yleisesti yksikössänne sekä b) kohdennetusti kyseisten perheiden kohdalla?
4. Minkälaisia asioita kehittämällä voisimme edistää vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä?
5. Mitä työntekijät odottavat perhepäivältä?
6. Millaisina näkisitte a) vanhempien ja b) lasten odotukset perhepäivän suhteen?
7. Minkälainen toiminta sopisi perhepäivään (ottaen huomioon ajankohdan ja tekijät, joita perhepäivällä pyritään saavuttamaan)?

Kutsu vanhemmille.

Tervetuloa perhepäivään!

Järjestämme kaksi perhepäivää kesän 2016 aikana. Ensimmäinen perhepäivä järjestetään 2.7.2016 klo. 17.00 alkaen. Ensimmäisen päivän vietämme makkaranpaiston merkeissä ulkoillen. Tarkoituksenamme on tehdä retki läheiselle laavulle. Huomioittehan tämän pukeutumisessa. Mikäli sää ei salli ulkoilua, olemme suunnitelleet vaihtoehtoista toimintaa sisätiloissa. Toinen perhepäivä järjestetään 13.8. Toisen päivän ohjelmisto varmistuu ensimmäisen perhepäivän jälkeen.

Yksikkö tarjoaa teille mahdollisuuden yöpymiseen sekä ruokatarjoilut. Pyydämmekin teitä ilmoittamaan mahdollisista erityisruokavalioista. Perhepäiviin olemme kutsuneet kaksi perhettä. Perhepäivään osallistujat sitoutuvat vaitiolovelvollisuuteen.

Mikäli teillä nousee kysymyksiä, otattehan yhteyttä yksikön henkilökuntaan.

Ystävällisin terveisin:

Jenni Kasurinen, Kirsi Kari & Hanna Keskitalo

Yksikön puhelinnumero

Vanhemmille tehdyn teemahaastattelun runko ensimmäisen perhepäivän jälkeen.

1. Mikä perhepäivässä oli hyvää ja onnistunutta?
2. Miten perhepäiviä voitaisiin kehittää?
3. Mahdollistuuko perhepäivien aikana avoin keskustelu työntekijöiden kanssa?
4. Voidaanko perhepäivien avulla edistää Teidän ja työntekijöiden välistä yhteistyötä?
5. Minkälainen perhepäivän ilmapiiri oli, onko se ollut Teidän mielestä muista yhteisistä tapaamisista poikkeava?
6. Koetko, että perhepäiviä tulisi järjestää myös jatkossa?
7. Minkälaista ohjelmaa/toimintaa toivot toiseen perhepäivään?

Kysely työntekijöille ensimmäisen perhepäivän jälkeen.

KYSELY TYÖNTEKIJÖILLE

Pyydämme palautetta ensimmäisestä perhepäivästä. Saamamme palautteen avulla pyrimme kehittämään perhepäivä-toimintaa. Kiitokset yhteistyöstä!

1. Tukeeko perhepäivien järjestäminen yksikössänne tehtävää perhetyötä?
Jos tukee, miten?
2. Mikä perhepäivässä oli hyvää ja onnistunutta?
3. Mitä asioita perhepäivissä tulisi kehittää?
4. Voidaanko perhepäivien avulla edistää työntekijöiden ja vanhempien välistä yhteistyötä?
Jos voidaan edistää, miten?
5. Minkälainen perhepäivän ilmapiiri oli?
6. Koetko, että voisit itse järjestää perhepäiviä jatkossa?
7. Minkälaista ohjelmaa/toimintaa toivot toiseen perhepäivään?

Vanhemmille tehtävän teemahaastattelun runko toisen perhepäivän jälkeen.

1. Mikä perhepäivässä oli hyvää ja onnistunutta?
2. Miten perhepäivää voitaisiin jatkossa kehittää?
3. Voidaanko perhepäivien avulla edistää Teidän ja työntekijöiden välistä yhteistyötä?
4. Mitä mieltä olet perhepäivän ohjelmasta, minkälaista ohjelmaa/toimintaa toivoisit jatkossa?
5. Voisitko osallistua perhepäiviin jatkossa?
6. Oletko saanut vaikuttaa perhepäivien kehittämisessä seuraaviin asioihin:
 - A. Sisältöön?
 - B. Aikatauluun ja ajankohtaan?
7. Saitko antaa riittävästi palautetta?
8. Muuta? (esim. oliko perhepäivissä epäkohtia tai haittaa, muuta mitä tulee mieleen?)

Kysely työntekijälle toisen perhepäivän jälkeen,

KYSELY TYÖNTEKIJÄLLE

Pyydämme palautetta toiseen perhepäivään sekä kehittämishankkeeseen liittyen. Saamme palautteen avulla pyrkiä arvioimaan kehittämishanketta. Kiitos yhteistyöstä!

1. Mikä perhepäivässä oli hyvää ja onnistunutta?

2. Miten perhepäiviä voitaisiin jatkossa kehittää?

3. Miten perhepäivien avulla voidaan edistää Teidän ja vanhempien välistä yhteistyötä?

4. Voisitko itse järjestää perhepäiviä tulevaisuudessa?

5. A. Miten olet saanut vaikuttaa perhepäivän tavoitteisiin sekä toiminnan ajankohtaan ja sisältöön?

B. Onko mielipidettäsi kysytty riittävästi?

6. Avoin palaute perhepäivistä.

Kokoavaa reflektiivistä itsearviointia ohjaavat teemat.

Asiakastyöosaaminen

Kehittämisaosaaminen

Työntekijöiden ja asiakkaiden välisen yhteistyön kehittäminen perhepäivätoiminnan avulla

Toimijälähtöisyyden toteutuminen

Käyttäjälähtöisyyden toteutuminen

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

I Toimijat		
Tekijä I (Opiskelija)	Etinimi Kirsi	Sukunimi Kari
	Osoite [REDACTED]	Sähköpostiosoite o3kaki00(at)students.oamk.fi
	Puhelinnumero [REDACTED]	Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Tekijä II (Opiskelija)	Etinimi Jenni	Sukunimi Kasurinen
	Osoite [REDACTED]	Sähköpostiosoite o3kaje00(at)students.oamk.fi
	Puhelinnumero [REDACTED]	Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Tekijä III (Opiskelija)	Etinimi Hanna	Sukunimi Keskitalo
	Osoite [REDACTED]	Sähköpostiosoite o3keha00(at)students.oamk.fi
	Puhelinnumero [REDACTED]	Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Tekijä IV (Opiskelija)	Etinimi	Sukunimi
	Osoite	Sähköpostiosoite
	Puhelinnumero	Tutkinto-ohjelma
Toimeksi- antaja I	Organisaation nimi [REDACTED]	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö [REDACTED]	Osoite [REDACTED]
	Puhelin [REDACTED]	Sähköposti [REDACTED]
Toimeksi- antaja II	Organisaation nimi	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Puhelin	Sähköposti

Toimeksiantaja III	Organisaation nimi	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Puhelin	Sähköposti
Oulun ammattikorkeakoulu I	Yksikön nimi Professorintien kampus	
	Ohjaava opettaja Pirkko Pietilä	Osoite Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu
	Puhelin [REDACTED]	Sähköposti pirkko.pietila(at)oamk.fi
Oulun ammattikorkeakoulu II	Yksikön nimi Professorintien kampus	
	Ohjaava opettaja Harriet Tervonen	Osoite Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu
	Puhelin [REDACTED]	Sähköposti harriet.tervonen(at)oamk.fi
Oulun ammattikorkeakoulu III	Yksikön nimi	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Puhelin	Sähköposti
Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu	Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on Tekijällä. Ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan Tekijän käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat julkiset tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Jos opinnäytetyön tekeminen edellyttää salassa pidettävien tietojen tarkastelemista, laaditaan siitä tarvittaessa erillinen salassapitosopimus.	
Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus	Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn taustaineistoon. Opinnäytetyö raportoidaan ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto Theseukseen (http://www.theseus.fi) tai Oulun ammattikorkeakoulun Intraan. Opinnäytetyötoimijat päättävät raportointitavan opinnäytetyön valmistuttua. Tekijä, Toimeksiantaja ja Ohjaava opettaja sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.	
II Suunnitelma		
Opinnäytetyö	Aihe/työnimi Perhepäivä vanhemmuuden tukemisen keinona lastensuojelun sijaishuollossa	
	Kehittämis-/tutkimustehtävän tavoite ja tulos Kehittää perhepäivätoimintaa toimija- ja käyttäjälähtöisesti.	

	Keskeiset menetelmät	
	Toimintaa kehitetään haastattelemalla sekä kyselyillä saatujen palautteiden pohjalta.	
	Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemisestä	☐ Kyllä ☒ Ei
	Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja	☐ Kyllä ☒ Ei
	Toimeksiantaja hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan	☒ Kyllä ☐ Ei
	Tarkempi selvitys opinnäytetyösuunnitelmassa _____, 20____	
Allekirjoitus	Hyväksyn opinnäytetyön toteutuksen ja ohjauksen kohdissa Toimijat ja Suunnitelma esitetyllä tavalla.	
	Päivämäärä 19.8.2016	Ohjaavan opettajan I allekirjoitus <i>Pirkko Pietikä</i> PIRKKO PIETIKÄ
	Päivämäärä 19.8.2016	Ohjaavan opettajan II allekirjoitus <i>Harriet Teronen</i> HARRIET TERONEN
	Päivämäärä _____, 20____	Ohjaavan opettajan III allekirjoitus
III Sopimusehdot		
Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin	Valitaan A, B, C tai D.	
	A ☐ Käyttöoikeuden luovutus (ei muunteluoikeutta) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle).	
	Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita. Toimeksiantajalla ei ole oikeutta muuttaa opinnäytetyötä ilman Tekijän lupaa. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.	
	Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____, 20____ saakka.	
	Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.	
	B ☐ Käyttöoikeuden luovutus (sisältää muunteluoikeuden) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle).	
	Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita sekä tehdä siihen levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.	
	Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____, 20____ saakka.	
	Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.	
	C ☐ Taloudelliset tekijänoikeudet luovutetaan kokonaan toimeksiantajalle Tekijä (Opiskelijalla) luovuttaa Toimeksiantajalle kaikki opinnäytetyöhön ja sen tuloksiin liittyvät taloudelliset tekijänoikeudet. Toimeksiantajalla on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaiset oikeudet edelleen kolmannelle osapuolelle Tekijää kuulematta ja tehdä levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset.	
	Oikeuksiensiroon sisältyy, mutta ei rajoitu, kaikki oikeudet muuntaa, välittää, esittää julkisesti ja levittää tallennetta, siirtää se toiselle medialle ja valmistaa kopioita (myös otteita) esittämistä, myyntiä, vuokraamista tai muuta levittämistä varten hyödyntämällä sähköistä, analogista- tai digitaalitekniikkaa, cd- ja dvd-formaatteja, multimediaa, printtimediaa, tietoverkkoja ja videoovvokrausjärjestelmiä ja muita vastaavia teknologisia ratkaisuja jakelutavasta riippumatta.	
	Tekijä vakuuttaa, että hänellä on oikeus luovuttaa kaikki edellä mainitut oikeudet, ja että kyseiset oikeudet eivät Tekijän parhaan tiedon mukaan loukkaa kolmannen osapuolten oikeuksia.	
	Toimeksiantaja luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.	
	D ☐ Tekijänoikeuksista sovitaan erikseen Tekijä ja Toimeksiantaja ovat sopineet opinnäytetyön ja sen tulosten tekijänoikeuksista luovuttamisesta seuraavaa:	

Korvaukset	Valitaan E, F tai G. E ☐ Korvauksena tehdystä työstä ja/tai tekijänoikeuksien luovuttamisesta Toimeksiantaja maksaa Tekijälle _____ € korvauksen _____,20 _____ mennessä. F ☐ Korvauksesta on sovittu erikseen. G ☒ Tekijälle ei makseta korvauksia tehdystä työstä eikä tekijänoikeuksien luovuttamisesta. Työsuhde Mahdollisesta työsuhteesta Toimeksiantaja ja Tekijä sopivat erikseen. Opinnäytetyötä tekevät opiskelijat ovat Oulun ammattikorkeakoulun tapaturmavakuutuspiirissä, mikäli heillä ei ole työsuhdetta opinnäytetyön Toimeksiantajaan.	
Opinnäytetyön kustannukset	Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat Toimeksiantaja ja Tekijä keskenään. Ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.	
Allekirjoitukset	Olemme sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta tässä sopimuksessa sovitulla tavalla. Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika on <u>1.12.2016</u> .	
	Päivämäärä <u>19</u> . <u>8</u> .20 <u>16</u>	Tekijän I (Opiskelijan) allekirjoitus KIRSI KARI
	Päivämäärä <u>19</u> . <u>8</u> .20 <u>16</u>	Tekijän II (Opiskelijan) allekirjoitus JENNI KASURINEN
	Päivämäärä <u>19</u> . <u>8</u> .20 <u>16</u>	Tekijän III (Opiskelijan) allekirjoitus HANNA KESKITALO
	Päivämäärä _____ .20 _____	Tekijän IV (Opiskelijan) allekirjoitus
	Päivämäärä <u>19</u> . <u>8</u> .20 <u>16</u>	Toimeksiantajan I allekirjoitus
	Päivämäärä _____ .20 _____	Toimeksiantajan II allekirjoitus
	Päivämäärä _____ .20 _____	Toimeksiantajan III allekirjoitus

Opiskelijapalvelut
 Kotkantiem kampus
 Kotkantie 1, 90250 Oulu
 010 272 1152
opiskelijapalvelut.kotkantie@oamk.fi

Opiskelijapalvelut
 Teuvo Pakkalan kadun kampus
 Teuvo Pakkalan katu 19, 90130 Oulu
 010 272 1154
opiskelijapalvelut.liike@oamk.fi

Opiskelijapalvelut
 Professorintien kampus
 Kiviharjuntie 8, 90220 Oulu
 010 272 1156
opiskelijapalvelut.sote@oamk.fi